

โรคเยื่อจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ต่างจากโรคเยื่อจมูกอักเสบจากการติดเชื้ออย่างไร?

ผศ.พญ.จิตติมา เวศกิจกุล

สาขาวิชาโรคภูมิแพ้และอิมมูโนวิทยา

ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

โรคเยื่อจมูกอักเสบจากภูมิแพ้หรือโรคแพ้อากาศ

เป็นโรคที่พบได้บ่อยทั่วโลกโดยเฉพาะในเด็ก อุบัติการณ์ของโรคนี้พบได้ประมาณร้อยละ 10-25 ของจำนวนประชากรทั่วไป เกิดจากการตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกันร่างกายที่ไวต่อสารบางอย่าง ซึ่งเรียกว่า สารก่อภูมิแพ้ เช่น ตัวไรฝุ่น เกสรดอกไม้ เชื้อรา และรังแคสัตว์ ผู้ป่วยอาจเกิดการแพ้ต่อสารก่อภูมิแพ้ชนิดเดียวหรือหลายชนิด นอกจากนี้สารระคายเคือง เช่น ควันบุหรี่ น้ำหอม สเปรย์ปรับอากาศ ควันจากท่อไอเสียรถยนต์ และสารที่มีกลิ่นแรงๆ อาจมีผลรบกวนต่อจมูกและทำให้อาการของ โรคเยื่อจมูกอักเสบจากภูมิแพ้แย่ลงได้

เมื่อผู้ป่วยสัมผัสสารก่อภูมิแพ้จะทำให้ผู้ป่วยมีอาการจาม คันจมูก น้ำมูกใสๆไหลและคัดจมูก ผู้ป่วยอาจมีอาการอื่นๆร่วมด้วย เช่น คันตา น้ำตาไหล ตาแดง รอยคล้ำใต้ตา นอนกรน หายใจทางปาก ผู้ป่วยส่วนใหญ่มักมีประวัติภูมิแพ้ในครอบครัวหรือมีอาการแสดงของโรคภูมิแพ้อื่นๆร่วมด้วย เช่น โรคหืด ผื่นผิวหนังอักเสบจากภูมิแพ้ และแพ้อาหาร ตรวจร่างกายจะพบเยื่อจมูกทั้งสองข้างบวมซัดซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่พบในโรคเยื่อจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ ผู้ป่วยบางรายที่ไม่ได้รับการรักษาอย่างถูกต้องอาจทำให้เกิดโรคแทรกซ้อนตามมาได้ เช่น หูชั้นกลางอักเสบ โรคไซนัสอักเสบ และโรคริดสีดวงจมูก

การทดสอบภูมิแพ้ จะช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ป่วยแพ้ ทำให้ผู้ป่วยหลีกเลี่ยงได้ถูกต้องและช่วยในการวางแผนการรักษาสำหรับผู้ป่วยที่ต้องรับการรักษาด้วยวิธีฉีดวัคซีน การทดสอบภูมิแพ้มีด้วยกัน 2 วิธี คือ การทดสอบภูมิแพ้ทางผิวหนัง และการตรวจเลือด

การรักษาโรคเยื่อจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ได้แก่

1. การหลีกเลี่ยงหรือควบคุมสารก่อภูมิแพ้ เป็นการรักษาที่สำคัญที่สุด โดยหลีกเลี่ยงสิ่งที่แพ้หรือกำจัดสารก่อภูมิแพ้ที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้เหลือน้อยที่สุด
2. การใช้ยาบรรเทาอาการ เช่น
 - ยาต้านฮิสตามีน ซึ่งจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อให้ยาก่อนที่จะสัมผัสกับสารก่อภูมิแพ้ แนะนำให้ใช้ในผู้ป่วยที่มีอาการไม่มากและมีอาการเพียงครั้งคราว
 - ยาลดอาการคัดจมูก มีทั้งชนิดรับประทานและชนิดพ่นจมูก ช่วยลดอาการบวมของเยื่อจมูก ทำให้อาการจมูกโล่งขึ้น แต่ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 3-5 วัน
 - ยาสเตียรอยด์พ่นจมูก เป็นยาที่มีประสิทธิภาพในการรักษาโรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้มากที่สุด องค์การอนามัยโลกได้แนะนำให้ใช้นี้เป็นยาชนิดแรกในการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการของโรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ที่มีอาการรุนแรงปานกลางถึงมาก หรือรายที่มีอาการคัดจมูกเป็นอาการเด่น

3. การฉีดวัคซีน เป็นการฉีดสารก่อภูมิแพ้ที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดอาการ เข้าไปในร่างกายที่ละน้อย โดยฉีดเข้าใต้ผิวหนัง เพื่อให้ร่างกายของผู้ป่วยมีปฏิกิริยาต่อสารก่อภูมิแพ้ลดลง ในระยะแรกการฉีดอาจทำสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง จากนั้นระยะห่างของการฉีดจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆจนถึงเดือนละครั้ง และฉีดต่อเนื่องเป็นระยะเวลาประมาณ 3-5 ปี การฉีดวัคซีนอาจทำให้เกิดผลข้างเคียงได้ เช่น ผื่นลมพิษหรืออาการแพ้แบบรุนแรง ดังนั้นจึงผู้ที่ได้รับการรักษาด้วยวิธีนี้ควรอยู่ในการดูแลของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ

4. การรักษาโดยการผ่าตัด เพื่อรักษาอาการบางอย่าง เช่น อาการคัดจมูกที่ไม่ตอบสนองต่อการรักษาด้วยยา

โรคเยื่อบุจมูกอักเสบจากการติดเชื้อ

ได้แก่ หวัด ไซนัสอักเสบ ซึ่งเป็นโรคที่พบได้บ่อยโดยเฉพาะในเด็ก มีการศึกษาพบว่าในเด็กเล็กอาจเกิดโรคเยื่อบุจมูกอักเสบจากการติดเชื้อได้บ่อย 5-8 ครั้งต่อปี สาเหตุเกิดจากการติดเชื้อไวรัสหรือเชื้อแบคทีเรีย แต่ส่วนใหญ่มักเกิดจากการติดเชื้อไวรัส ผู้ป่วยจะมีอาการน้ำมูกไหล คัดจมูก จาม คล้ายอาการของโรคเยื่อบุจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ได้ แต่จะไม่มีอาการคันจมูก นอกจากนี้ผู้ป่วยที่เป็นโรคเยื่อบุจมูกอักเสบจากการติดเชื้อมักมีอาการอื่นร่วมด้วย เช่น ไข้ ปวดเมื่อยตามตัว ปวดศีรษะ ไอ น้ำมูกไหลลงคอ อาการของโรคเยื่อบุจมูกอักเสบจากการติดเชื้อไวรัสสามารถหายได้เองภายใน 7-10 วัน แต่ร้อยละ 0.2-2 ของผู้ป่วยโรคเยื่อบุจมูกอักเสบจากการติดเชื้อไวรัสอาจพบการติดเชื้อแบคทีเรียร่วมด้วย ทำให้น้ำมูกมีสีเหลืองลักษณะเหนียวข้นขึ้น นอกจากนี้อาจมีอาการร่วมที่รุนแรงมากขึ้น เช่น ไข้สูง คัดจมูก การรับกลิ่นลดลง นอนกรน ไอติดกันเป็นชุด หรือปวดบริเวณโหนกแก้มและรอบๆจมูก ตรวจร่างกายจะพบเยื่อบุจมูกบวมแดงและมีน้ำมูกสีเหลืองข้นคล้ายหนองไหลออกมาจากรูเปิดไซนัส

เนื่องจากโรคเยื่อบุจมูกอักเสบจากการติดเชื้อไวรัสสามารถหายได้เอง ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องได้รับการรักษาด้วยยาปฏิชีวนะ สำหรับการรักษาโรคเยื่อบุจมูกอักเสบจากการติดเชื้อแบคทีเรีย ได้แก่

1. ยาปฏิชีวนะ เพื่อกำจัดเชื้อโรคที่เป็นสาเหตุ โดยใช้ระยะเวลาในการรักษานานอย่างน้อย 14 วัน
2. การใช้ยาบรรเทาอาการ เช่น

- ยาลดอาการคัดจมูก มีทั้งชนิดรับประทานและชนิดพ่นจมูก ช่วยลดอาการบวมของเยื่อบุจมูก ทำให้ช่องจมูกโล่งขึ้น แต่ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 3-5 วัน

- การล้างจมูกด้วยน้ำเกลือ เพื่อช่วยระบายน้ำมูกหรือหนองออกจากโพรงไซนัส

อย่างไรก็ตาม โรคเยื่อบุจมูกอักเสบจากการติดเชื้ออาจพบร่วมได้ในผู้ป่วยที่เป็นโรคเยื่อบุจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ ซึ่งต้องอาศัยประวัติและการตรวจร่างกายเพื่อช่วยในการวินิจฉัย ดังนั้นหากผู้ป่วยมีอาการน้ำมูกไหลเรื้อรังควรพบแพทย์เพื่อตรวจวินิจฉัยและให้การรักษาที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

1. Roberts G, Xatzipsalti M, Borrego LM, Custovic A, Halcken S, Hellings PW, et al. Paediatric rhinitis: position paper of the European Academy of Allergy and Clinical Immunology. *Allergy*. 2013;68:1102-16.
2. Brozek JL, Bousquet J, Baena-Cagnani CE, Bonini S, Canonica GW, Casale TB, et al. Allergic Rhinitis and its Impact on Asthma (ARIA) guidelines: 2010 revision. *J Allergy Clin Immunol*. 2010;126:466-76.
3. Wallace DV, Dykewicz MS, Bernstein DI, Blessing-Moore J, Cox L, Khan DA, et al. The diagnosis and management of rhinitis: an updated practice parameter. *J Allergy Clin Immunol*. 2008;122:S1-84.